

Problematika napotitve delavcev na delo v tujino iz Slovenije

Kako smo napotovali v zadnjem desetletju?

Slovenija je leta 2010 izdala 25.573 obrazcev A1, s katerim je potrjevala, da so tako delavci kot tudi njihovi delodajalci izpolnjevali pogoje za napotitev v skladu z Uredbami o koordinaciji socialne varnosti znotraj EU, s čemer so lahko napoteni delavci ostali v sistemu socialne varnosti v Sloveniji. V letu 2016 je bilo izdanih že 146.574 A1 potrdil, kljub številnim opozorilom iz več strani, da Slovenija ne spoštuje omenjenih uredb, oz. da pri izdaji le-teh ne preverja predpisanih pogojev, ki se tičejo predvsem zadostnega poslovanja slovenskih delodajalcev v matični državi.

Ekstremno povečanje števila napotitev je v veliki meri posledica pomanjkanja tako regulacije kot tudi učinkovitega nadzora tega segmenta trga dela in storitev, ne samo v Sloveniji, ampak tudi na ravni EU. To je privabilo številne »podjetnike«, ki so začutili izjemno priložnost za hiter zaslužek, ne oziraje se pri tem niti na obveznosti do delavcev v skladu s predpisi držav, v katere so le-ti bili napoteni, niti na obveznosti do sistema socialne varnosti v matični državi.

Vrstile so se številne kršitve, od formalno pomanjkljivega postopka napotitve (brez ustrezne pogodbe o zaposlitvi, brez prijave v zavarovanja v Sloveniji, brez ali s ponarejenim A1 potrdilom, brez vizuma za Nemčijo, brez prijave prebivališča delavcev v tujini, brez prijave gradbenih delavcev v paritetne sklade SOKA BAU v Nemčiji ali BUAK v Avstriji, brez prijave dela napotnih delavcev pri pristojnem organu v tujini itd.) do nespoštovanja minimalnih pravic napotnih delavcev, ki jim pripadajo v skladu z zakonodajo države v kateri opravljajo delo (npr. delovni čas, minimalno plačilo za delo, minimalni dopust itd.) in do neplačila socialnih prispevkov v matični državi ter kršitev določb obveznega zavarovanja itn.

Ta »tekma do dna« je puščala za sabo hude posledice, saj so podjetja tekmovala med sabo v zniževanju cen storitev, izpad prihodka pa kompenzirala na račun pravic delavcev in njihove socialne varnosti. Medtem pa so številni v EU kazali s prstom na Slovenijo kot na nekoga, ki s takim pristopom, ali ne pristopom, v znatni meri prispeva k socialnemu 'dumpingu' v državah napotitve.

Zaposlitev iz tretjih držav z namenom napotitve

V tej »tekmi do dna«, katere žrtve so praviloma delavci, je bilo »plenilcem« čedalje težje najti »rezervne igralce na klopi v Sloveniji« (t. j. delavce), ki bi pristali na njihova pravila igre ter na

zaposlitev v podjetjih, ki so že ob ustanovitvi zadolžena za lastni ustanovitveni kapital in katerih sedeži so poštni nabiralniki.

Precej lažje pa je šlo s pridobivanjem delavcev iz tretjih držav, večinoma iz območja bivše SFRJ. Slovenije se je povsem upravičeno prijel sloves tranzitne države, iz katere se v primerjavi z ostalimi članicami EU napotuje na delo v tujino tujce iz tretjih držav v daleč največjem številu.

Število delovnih dovoljenj zgolj za delavce iz BiH se je s 1.870 izdanih oz. 2.090 veljavnih v letu 2014 povzpelo do konca oktobra 2017 na 8.132 izdanih oz. 13.572 veljavnih. Če pogledamo strukturo izdanih dovoljenj v tem letu, opazimo, da jih je kar 85 % bilo izdano za zaposlitev v dejavnostih gradbeništva in predelovalne industrije, ki sta dejavnosti z največjim deležem napotitev, ter prometa, kjer se storitev prav tako opravlja čezmejno.

Kaj Zveza svobodnih sindikatov Slovenije na področju napotenih delavcev pričakuje v prihodnje?

Namen Zakona o čezmejnem opravljanju storitev je, vzpostavitev reda pri izdaji A1 potrdil, ob spoštovanju predpisanih pogojev tako na nacionalni kot tudi na EU ravni za napotitev delavcev iz Slovenije. S tem namenom smo tudi tvorno sodelovali pri oblikovanju tega zakona in ga, v prepričanju, da bo njegov namen dosežen, tudi podprli. Zato od nosilcev, ki so pristojni za uveljavljanje zakonskih določb, pričakujemo, da zagotovijo vse potrebno, da se odpravijo in preprečijo kakršnakoli odstopanja od predpisanih pravil in postopkov napotitve delavcev na delo v tujino, oz. da:

- ustvarijo kadrovske in materialne predpogoje za dosledno izvajanje zakona oz. za izdajo A1 potrdil skladno s predpisanimi pogoji ter pogoje za učinkovit nadzor in usklajeno medinstitucionalno sodelovanje;
- izdajatelja A1 ustrezno usposobijo za strokovno in učinkovito preverjanje izpolnjevanja pogojev ob izdaji le-teh ter vzpostavi zanesljiv informacijski sistem s hitrim in neoviranim dostopom do ustreznih in ažurnih podatkovnih baz;
- preprečijo, sankcionirajo oz. obvestijo čezmejne organe o zaznanih zlorabah zakona, kršitvah ter morebitnih obvodih, ki se jih omenjeni delodajalci že poslužujejo, kot so npr. napotitev brez ali s ponarejenim A1, prekoračitev trajanja napotitve, nespoštovanje vizumskega režima za tujce iz tretjih držav v Nemčiji, nespoštovanje minimalnih pogojev dela v državah napotitve ipd.;
- posodobijo sedanjo aplikacijo za preverjanje vključitve v obvezno zavarovanje, tako da bo možno hkrati tudi preverjanje podatkov o napotitvi, pri čemer bi se dosedanji podatek o statusu zavarovanja »Obvezno zdravstveno zavarovanje je, oz. ni urejeno« spremenil v »Obvezno zdravstveno zavarovanje je, oz. ni urejeno od dne ..., zavezanec ...« in v primeru napotitve dopolnil s podatki »Napoten/a, A1 od .. do ...« ter uradno obvestijo pristojne organe doma in v tujini o možnosti preverjanja veljavnosti zavarovanja in pravilnosti napotitve na opisani ta način;
- vzpostavijo mehanizem, ki bo zdaj splošno možnost retroaktivnih odjav omejil zgolj na upravičene primere in le v roku 8 dni od dneva, ko delodajalec - zavezanec ugotovi prenehanje lastnosti zavarovanca - delavca. Pri retroaktivnih odjavah, kjer je nesporno,

da gre za zamudo roka, naj se zahteva dodatna utemeljitev zavezanca ter o zamudi obvesti nadzorni organ in zavarovanec;

- ustanovijo stalno delovno skupino s socialnimi partnerji zaradi spremljanja uveljavitve zakona ter pravočasnega reagiranja in odpravljanja zaznanih težav.

Poleg navedenih predlogov ukrepov na nacionalni ravni pozivamo tudi pristojne institucije, da sprejmejo aktivnejšo vlogo pri kreiranju evropske zakonodaje na tem področju, zlasti pričakujoče revizije direktive o napotnih delavcih, s katero se namerava urediti pravičnejše plačilo za opravljeno delo, večja varnost agencijskih delavcev ter specifičnosti voznikov v mednarodnem cestnem prevozu ter da pri svojem delu v večji meri vključijo socialne partnerje. Tudi v fazi nastajanja evropskih predpisov.

Marko Tanasić,

Zveza svobodnih sindikatov Slovenije

Lidija Jerkić,

Zveza svobodnih sindikatov Slovenije